

Szathmáry László köszöntése



Szathmáry László Debrecenben született 1950. június 5-én. Tanulmányait mindvégig ebben a városban végezte, a Tóth Árpád Gimnázium biológia-kémia tagozatán, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, ahol 1974-ben szerzett biológia-kémia szakos középiskolai tanári oklevelet.

Szathmáry László 1974 és 1977 között a nyíregyházi Jósza András Múzeum muzeológusa volt, 1978-tól a tiszavasvári Vasvári Pál Múzeum vezetésére kapott megbízást. Ezt a feladatot 1988 után mellékállásban megyei igazgató-főtanácsosként, illetve 1990 és 2008 között címzetes múzeumigazgatóként látta el, mint a Múzeum Baráti Körének titkára. Ezen időszak alatt ötvenkét (embertani, őslénytani, történeti, régészeti, ipartörténeti, néprajzi és

képzőművészeti) kiállítást rendezett az ország jelentősebb múzeumaiban. Ismeretterjesztő előadásainak száma (Debrecenben, Budapesten, Nyíregyházán és Szabolcs-Szatmár, Hajdú-Bihar egyes településein, valamint Erdélyben, Kárpátalján, a Felvidéken, a korabeli Jugoszláviában, az Egyesült Államokban, Kanadában, Ausztráliában, Venezuelában, Kínában, Brazíliában, Nagy-Britanniában) több mint ezerre becsülhető.

Oszteoarcheológiai munkáját a Nyíregyházi Egyetemen és a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán dolgozó tanítványaival, doktoranduszaival együtt az újonnan feltárt temetők csontvázleteinek elemzése révén jelenleg is folytatja. Mindmostanáig a nyíregyházi múzeum megbecsült munkatársa, ahol is a hetvenes évek derekától megalapozta hazánk mára harmadik legnagyobb (10 200 regisztrált vázat tartalmazó) humán csonttani gyűjteményét, amelyet a város múzeuma és egyeteme őriz.

Szathmáry László 1975-től óraadóként, szakdolgozati témavezetőként vett részt a KLTE Állattani és Embertani Tanszékének munkájában, ahol később (1986-tól) Nemeskéri János témavezetésével aspiráns, 1988-tól főállásban adjunktusi, 1991-től csoportvezető docensi kinevezést nyert el. Kutatói ambícióira elsősorban Nemeskéri János volt hatással, aki 1970-től tanára, majd témavezetője, később kutatótársa volt. Szerencsés módon ebben az időszakban lesz tanítványa Kretzói Miklósnak, aki evolúciós szemléletével sokakat indított el a kutatói pályán.

Szakmai érdeklődése eleinte kétsíkú volt: egyrészt, a Vaskapui ásatások révén, Európa és ezen belül a Kárpát-medence késő-pleisztocén és korai holocén csontvázleteinek anatómiai összefüggéseire, másrészt a klímazonális adaptáció ritmusa által meghatározott népmozgásokra irányult.

Szathmáry Lászlót emellett a kutatás módszertana érdekli. A testmagasság és az alkat rekonstrukciója mellett a hiányzó koponyadimenziók biometriai úton történő pótlása foglalkoztatja. E témakörben készítette el egyetemi doktori disszertációját 1975-ben A

Magyarország területén élt népeségek testmagasságának rekonstrukciója címmel, majd 1989-ben védte meg Mezolit és korai neolitikus kori népeségek rekonstrukciója az Észak-Balkánon és a Kárpát-medencében című kandidátusi értekezését.

A későbbiekben a kvantitatív anatómia kísérletei felé fordult Szathmáry László figyelme. A történeti embertan területén először alkalmazott hiánypótoló anatómiai dimenziókra alapozott főkomponens analízist és annak a diszkriminancia kontrollját. Eredményeit először Lisszabonban mutatta be 1988-ban, ezt követően lett az International Biometric Society elnökségi tagja. Az Alföld Kr. utáni I–XIII. századi népeségtörténetére vonatkozó, nagy mintákon végzett munkájának fontosabb eredményei egy, az általa szerkesztett és a tanítványaival készített tanulmányokat tartalmazó kiadványban jelentek meg (Szathmáry 2008).

Tanulmányainak száma 323, hivatkozásainak száma 604.

1988 óta két területen oktatott: a graduális képzésben (ma BSc és MSc), valamint különböző posztgraduális fórumokon (doktori iskola, kiegészítő tanárképzés, tanár-továbbképzés). Témavezetésével 71 szakdolgozat, diplomamunka, diákköri pályázat készült. Ez utóbbiak közül 16-ot díjaztak a diákköri tudományos tevékenység elismeréseként. Mentoralásával heten szereztek doktori (PhD) fokozatot.

Harminc év alatt több mint negyven régészeti ásatáson avathatta be tanítványait a feltárás és a megőrzés feltételeibe.

Tanulmányútjai, külföldi szakértői megbízásai során öt kontinens 24 országában több mint kétszáz tudományos előadást tartott. Tudományos tevékenységét jelentősen segítették az 1983-tól kezdve folyamatosan elnyert hazai és nemzetközi pályázatok (Keimer, OTKA, Soros, NKA, NKFP, Széchenyi Terv), amelyek sikeres szakmai koncepcióit igazolták.

A biológiai antropológia, a régészet, a demográfia, a paleoökológia és a történettudomány terén számos hazai és nemzetközi tudományos társulat, szerkesztőbizottság tagja volt vagy jelenleg is az.

Megalakulásától 26 éven át az MTA Debreceni Területi Bizottsága (DAB) Környezettudományi Szakbizottsága Humánökológiai Munkabizottságának volt elnöke (1989–2014). Évente több alkalommal szervezett tudományos fórumokat, szakmai beszámolókat elsősorban Nyíregyházán, Debrecenben, Szolnokon. Ezek a konzultációk főként a vízminőség és a talajtápláltság zónális jellegét elemezték recens és történeti humánökológiai aspektusból. Emellett 2010 és 2012 között tagja volt a Környezetföldtani és Paleoökológiai Munkabizottságnak.

1994-től az MTA köztestületének, 2013-tól az MTA VIII. Biológiai Tudományok Osztálya Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottságának a tagja.

2008-ban választották be az Anthropologiai Közlemények, a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztálya folyóiratának szerkesztőbizottságába.

Összegezve, az alábbi szervezetek volt vagy jelenlegi tagja: Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, Magyar Biológiai Társaság Embertani és Állattani Szakosztálya, Tiszavasvári Vasvári Pál Múzeum Baráti Köre, Vasvári Pál Társaság, MTA Debreceni Területi Bizottságában (DAB) a Környezettudományi Szakbizottság Humánökológiai Munkabizottsága, valamint Környezetföldtani és Paleoökológiai Munkabizottsága, MTA köztestülete, MTA VIII. Biológiai Tudományok Osztálya Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottsága, Anthropologiai Közlemények szerkesztőbizottsága, International Biometric Society, European Anthropological Association.

1982-ben az „1300 éves Bulgária” éremmel tüntették ki. 1997-ben Széchenyi Professzori Ösztöndíjban részesült. 2014-ben oktatói és tudományos eredményei alapján Herman Ottó díjat kapott.

Érdeme, hogy tanítványai révén, határainkon túl is megbecsülést kiváltva, egészen 2012-es nyugdíjazásáig, fenntartotta a debreceni antropológiai iskola folytonosságát, elismertségét.

Pap Ildikó

Felhasznált irodalom

- Éry, K. (2000): Paleoanthropological research in Hungary. *Acta Biologica Szegediensis*, 44(1–4): 81–86.
- Ésik, S. (2005): *Arcélek az élvonalból. Hajdú-Bihari Almanach*. In-form könyvek, Debrecen. pp. 66–67.
- Farkas, Gy. (1995): A történeti embertani kutatások helyzetének alakulásai Magyarországon az utolsó 50 évben. *Anthropologiai Közlemények*, 59: 13–19.
- Farkas, Gy. (2010): Szathmáry László köszöntése. *Anthropologiai Közlemények*, 51: 7–8.
- Farkas, Gy. (2018): Változások 1990 és 2017 között a magyar biológiai antropológiában. *Anthropologiai Közlemények*, 59: 79–93. DOI: <https://doi.org/10.20330/AnthropKozl.2018.59.79>
- Jolánkai, M. (1995): *Directory of ecological and conservation biology research – Ökológiai és természetvédelmi almanach*. Budapest. pp. 130.
- Kovács, L. (2004): *A Debreceni Egyetem minősített oktatói és kutatói*. Debreceni Egyetem, Debrecen. pp. 259.
- Lenkey, B. (1995, Szerk.): *Biológus ki kicsoda a Kossuth Lajos Tudományegyetemen 1994/95*. KLTE, Debrecen. pp. 38.
- Lenkey, B. (2002): *Biológus ki kicsoda a Debreceni Egyetem Természettudományi Karán 2001/02*. Debreceni Egyetem, Debrecen. pp. 67.
- Makra, Sz., Nagy, E. (2013): *A magyar antropológia bibliográfiája (1984–1988)*. http://real.mtak.hu/10809/1/BAH_1984-1988.pdf
- Szathmáry, L. (1988): *Mezolit és korai neolitikus kori népségek rekonstrukciója csontvázleteik alapján az Észak-Balkánon és a Kárpát-medencében*. Kandidátusi disszertáció, Debrecen.
- Szathmáry, L. (2000): Observations on anthropological research concerning the period of Hungarian conquest and the Arpadian age. *Acta Biologica Szegediensis*, 44(1–4): 95–102.
- Szathmáry, L. (2008): *Árpád előtt – Árpád után*. JATE Press, Szeged.

